

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Eurasijský ekonomický svaz – důvody vzniku, cíle, aktivity a
perspektivy integrace**

Dominika Kalinová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

**Eurasijský ekonomický svaz – důvody vzniku, cíle, aktivity a
perspektivy integrace**

Dominika Kalinová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Davidu Šancovi, PhD., za cenné rady a vstřícný přístup, které mi poskytl během psaní této práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Regionalismus a regionální integrace	4
2.1	Formy regionalismu a regionální integrace	5
2.2	Pojem region – postsovětský prostor.....	9
2.3	Integrace postsovětského prostoru	12
3	Eurasijský ekonomický svaz	16
3.1	Předpoklady vzniku	16
3.2	Institucionální struktura.....	18
4	Přístupové procesy a role členských států	20
4.1	Arménie	21
4.2	Bělorusko.....	23
4.3	Kazachstán.....	25
4.4	Kyrgyzstán.....	27
4.5	Ruská federace.....	28
5	Závěr	31
6	Seznam zdrojů	35
7	Resumé	45

1 Úvod

Předložená bakalářská práce se primárně věnuje Eurasijskému ekonomickému svazu, či Eurasijské ekonomické unii (dále jen EEU). V dnešní době je spolupráce mezi suverénními státy na poli mezinárodních vztahů velmi frekventovaným pojmem. Zvláště potom spolupráce ekonomická je jedním z nejrozšířenějších odvětví mezinárodní kooperace. Ačkoliv je pro nás nejznámějším příkladem Evropská unie (dále jen EU), je na místě si uvědomit, že ekonomická spolupráce probíhá a nabývá na intenzitě ve všech koutech světa. V naší bezprostřední blízkosti byla na počátku roku 2015 ustanovena obdobná ekonomická organizace, slučující Rusko a několik dalších postsovětských republik, konkrétně Arménii, Bělorusko, Kazachstán a Kyrgyzstán. Na první pohled je jasné, že na rozdíl od států, jež se snaží od Ruska oprostít a zbavit se alespoň částečně ekonomické závislosti, jde o země, které jsou, především v případě Běloruska a Kazachstánu, tradičními spojenci Ruské federace i po rozpadu Sovětského svazu.

Veřejně proklamovaným cílem EEU je na svém území zajistit svobodu pohybu zboží, služeb, kapitálu a lidí. Nicméně, zůstává otázkou, zda je toto společenství možné považovat za garanta dosažení těchto cílů. Již od jeho vzniku se rozpoutala diskuze o tom, zda je unie dobrovolnou dohodou několika států, která má zajistit bližší spolupráci a následnou prosperitu pro všechny členské země, nebo je to jen jeden z dalších imperiálních nástrojů Ruska posílit svůj vliv v postsovětském prostoru, jelikož je více než jasné, že Rusko hraje v této unii stěžejní roli. Dílčí otázkou je také problematika malých a chudších členských států, a jejich případnému přínosu pro EEU.

Primárním cílem této bakalářské práce je tedy zodpovědět následující otázky: Je vznik EEU pro Rusko a prezidenta Vladimira Putina prostředkem pro posílení jeho vlivu v postsovětském prostoru, či se skutečně jedná o seskupení států, sdílející stejný prostor a usilující o blahobyt a ekonomický rozvoj všech členských

států? Přínos Ruska, jakožto největšího a nejbohatšího státu společenství, je zřejmý, jaká je role malých a chudších zemí? Jaká byla jejich motivace pro vstup do společenství vedeného Ruskem? Mají společenství co nabídnout, či byl jejich vstup založen na ekonomickém zisku?

Jak je již z názvu organizace patrné, EEU (jakožto i další podobná společenství) sdružuje státy, sdílející tentýž region. V tomto případě se jedná o postsovětský prostor, jež je geograficky rozložen v regionu Eurasie, zahrnující, jak sám název napovídá, Evropu a Asii. Eurasie, jako geografický celek, je dokonce považován jedním z nejslavnějších geopolitiků Halfordem Mackinderem za geografické centrum historie, čili nám známý *Heartland*. Nutno ale podotknout, že co se týče organizace, jíž se práce věnuje, nemá kromě evropské části Ruska s Evropou nic společného a přesným označením je již zmíněný postsovětský prostor. Regionalismus je jednou z politických ideologií, jejíž hlavním cílem je hájit zájmy států daného regionu, a zároveň dosáhnout alespoň určité samostatnosti takovéto oblasti.

Pro ucelený pohled na celkovou regionální integraci v dané oblasti je potřeba uvědomit si, že projekt EEU není žádným unikátem. Některá integrační uskupení stále existují a reálně fungují, jiná naopak z různých důvodů zanikla. V postsovětském prostoru v průběhu let došlo již k několika integračním snahám, jež se v postsovětském prostoru projevuje ve dvou hlavních organizacích – Společenství nezávislých států (dále jen SNS) a Organizaci Smlouvy o kolektivní bezpečnosti (dále jen OSKB). Právě tomu se věnuje další část práce, kde se zaobírám dvěma zmíněnými společenstvími, a následně hodnotím jejich úspěšnost.

První kapitola pojednává obecně o fenoménu regionalismu a regionální integraci, o jeho charakteristice a formách, přičemž je zasazuje do kontextu EEU a

zjišťují, o jaký typ či formu regionalismu se jedná. Dále se věnují také regionu Eurasie (respektive regionu postsovětského prostoru) a roli, kterou zde Rusko zaujímá, a nakonec hodnotím úspěšnost dvou významných integračních uskupení daného regionu. Druhá kapitola pojednává o předpokladech vzniku EEU, jakožto dnešní největší integrační organizaci, a dále seznamuje s jejími institucemi a strukturou, což je dle mého názoru pro ucelenost povědomí o EEU nezbytné. Dílčím cílem je tedy analýza úspěšnosti předcházejících integračních snah a představení EEU z hlediska institucionálního fungování. Následující kapitola je kapitolou hlavní, jež by měla odpovědět na otázky, jež si kladu v úvodu práce. Věnuji se zde jednotlivým členským státům EEU, jejich motivací k přístupu, a na základě případových studií analyzuji jejich roli ve společenství. Poslední kapitolou je závěr, jež obsahuje shrnutí a zhodnocení celé práce a nastínění budoucího vývoje EEU.

Při psaní úvodní části práce, konkrétně při psaní kapitol o regionalismu a regionální integraci, bylo využito zejména knižních zdrojů, většinou v českém jazyce, ale nechyběly ani texty cizojazyčné, především anglické. Během vypracovávání druhé části práce, věnující se již samotnému EEU, jsem čerpala primárně z cizojazyčných internetových zdrojů, jelikož vzhledem ke krátké existenci EEU se prakticky nevyskytují zdroje knižní, a taktéž se nevyskytuje dostatek zdrojů v českém jazyce.

2 Regionalismus a regionální integrace

Jak již bylo zmíněno, regionalismus a termín „region“ je v současné době (nejen) v politologii a mezinárodních vztazích často skloňovaným pojmem. Fakt, že regiony v posledních letech plní v nejrůznějších politických procesech stále významnější roli, potvrzuje většina autorů (srov. Cabada 2009: 5; Waisová 2009: 27; Cihelková 2007: 2), avšak, otázka jednotné či přesné definice regionalismu již tak jednoznačná není.

Je v celku logické, že vymezení pojmu se liší napříč vědními disciplínami, nicméně já budu v práci samozřejmě vycházet z definic politologů, a jelikož se práce primárně zabývá ekonomickým společenstvím, tak i ekonomů. Například maďarský ekonom B. Balassa (2011: 174), na kterého později navazuje krajan a známý ekonom M. Teló, popisuje regionální integraci jako proces, jež prostřednictvím solidarity a vzájemné kooperace mezi státy dosahuje transformace od postupného politického a ekonomického sblížení, až ke sloučení dříve nesjednocených ekonomik. Podobně, Cihelková (2007: 1) ve své práci uvádí význam regionální integrace z počátku 60. let, kdy regionalismus vzniká a pojem byl označován jako *„průběžné přijímání opatření určených ke zrušení diskriminace mezi ekonomickými jednotkami nebo neexistence různých forem diskriminace mezi národními ekonomikami“*, který je značně obecnější než Balassova definice, nicméně hlavní myšlenka je totožná. Ačkoliv regionální integrace nemusí být nutně jen ekonomická, vzhledem k charakteru práce se jí budu zabývat výlučně. Navíc Cihelková (2007: 2) dodává, že nejvýznamnější podnět k regionalizaci můžeme nalézt právě v ekonomice.

2.1 Formy regionalismu a regionální integrace

Pokud chceme vznik regionalismu nějakým způsobem datovat i podrobněji definovat, musíme si vymežit rozdíl mezi starým a novým regionalismem. Prvně jmenovaný typ se dobově vztahuje k 17.–19. století a souvisí především s Vestfálským mezinárodním systémem a následným přerodem tehdejších státních celků v národní státy, a konkrétně jde o poválečné integrační tendence a procesy. Současný, nový regionalismus, kterému se budu věnovat podrobněji vzhledem k jeho aktuálnosti, dle Söderbauma (2003: 3–4) vzniká ve druhé polovině 20. století, jakožto reakce na studenou válku a následný strach z ekonomické a politické nestability, a měla na jeho vznik vliv šířící se globalizace a demokracie.

Naprostá většina soudobých odborných textů se tedy již primárně věnuje novému regionalismu, přičemž právě o tomto typu regionalismu hovoříme jako o fenoménu. V této etapě pozorujeme změnu v podobě regionálních smluv a dohod, i v celkovém přístupu k integraci. Jak již bylo zmíněno, tento regionalismus se objevuje v souvislosti s koncem bipolárního uspořádání světa, kdy hromadně dochází jak k obnovování a reformování dřívějších organizací a institucí, tak i ke vzniku organizací nových (Söderbaum 2003: 4; Waisová 2009: 27). Kratochvíl a Waisová (2009: 36) navíc dodávají, že tomuto typu, kromě konce bipolárního uspořádání, výrazně napomohla také šířící se globalizace a multilateralismus¹. Za zásadní rozdíl mezi starým a novým regionalismem můžeme považovat jakousi konkretizaci vazeb mezi účastníky integrace, a poté samozřejmě vzrůstající počet aktérů a smluv mezi nimi, a v neposlední řadě formální typy změn (Kratochvíl – Waisová 2009: 56–59).

---

¹ „Multilateralismus předpokládá, že do procesu uvolňování obchodu jsou zapojeni všichni potenciální obchodní partneři (dnes konkrétně členské státy Světové obchodní organizace (WTO), Mnohostranný přístup, na němž jsou založena jednání zainteresovaných zemí, plně respektuje postoje všech zúčastněných a liberalizace obchodu probíhá obecně na základě reciprocity a nediskriminace“ (Neumann 2004: 51).

Regionalismus jako takový, má několik forem, jež se odvíjí a stupňují v závislosti na intenzitě a formě integrace. Podrobně se tomu Cihelková (2007: 7–12) věnuje ve své knize, kde odkazuje na již zmíněného maďarského ekonoma M. Teló², který uvádí několik stupňů regionalismu. První formou je regionalismus na nejnižší úrovni, kdy se jedná jak o privátní, tak veřejnou kooperaci v rámci konkrétní oblasti, která je geograficky ohraničena. Tato forma je označována jako *regionalizace*. Navíc dodává, že se nejedná o cíl zahraničních politik států, nýbrž jde o samovolný proces, jež je způsoben vzájemnou ekonomickou závislost několika částí daných států.

Dalším stupněm je *regionální fórum*, kde integrace probíhá mezivládně prostřednictvím dialogu mezi účastníky a nezávazných doporučení, přičemž se klade důraz na respektování názorů všech účastníků uskupení, jež usilují především o větší míru důvěry, společnou prosperitu a dosažení společných cílů, nicméně státy nutně nemusejí sdílet společné teritorium (Cihelková 2008: 7).

Státem podporovaná regionální integrace, jakožto další stupeň, předznamenává především redukci nejrůznějších bariér (mnohdy jen u zvolených výrobků), bránících vzájemnému obchodu a spolupráci. Nelze to ovšem zaměňovat s celní unií nebo zónou volného obchodu, protože v takovém případě by se jednalo o úplné odstranění zmíněných překážek (Cihelková 2006: 104).

K tomu tedy dochází dle Laciny a Ostřížka (2011: 32) až v případě *zóny volného obchodu*, kdy dochází k eliminaci většiny viditelných překážek (například kvót a cel, ale i nejrůznějších omezujících norem), přičemž ve vztahu ke třetím zemím si členské státy ponechávají své vlastní politiky.

---

² Teló M. (2001). Between Trade Regionalization and Deep Integration. In: Teló M.: *European Union and New Regionalism. Regional actors and global governance in a post-hegemonic era* (Burlington: Ashgate), s. 71–72.

EEU již ale dosáhla regionální integrace na vyšší úrovni. Konkrétně již splňuje zásady *celní unie*, tedy druhý stupeň institucionalizované regionální integrace, kterou Kratochvíl a Waisová (2009: 63) popisují jako sféru volného obchodu, která ale navíc obsahuje danou obchodní politiku vůči státům, jež nejsou členy daného společenství (tj. třetím zemím), a jež je společná pro všechny členské země, s čímž souvisí i přijetí stejného celního sazebníku.

Následuje ekonomická integrace, jež zahrnuje *společný trh*, *měnovou unii*, *hospodářskou unii* a nakonec *politickou unii*. První je *společný trh*, jež rozšiřuje celní unii o volný pohyb osob, služeb a kapitálu, přičemž se členské státy potýkají s fyzickými a technickými překážkami (Pelkmans 2006: 8), do čehož EEU taktéž zapadá. *Měnová unie* předpokládá přijetí společné měny, zřízení společné centrální banky i měnového systému pro země, jež dosáhly vysokého stupně sjednocení hospodářství a dosažení společného trhu (Cihelková 2007: 11), což je předpoklad, který EEU splňuje. O zavedení společné měny probíhají v EEU intenzivní rozhovory, nicméně, zatím nebyl realizován žádný konkrétní krok vedoucí k tomuto stupni integrace. Za příklad *hospodářské unie* Kratochvíl s Waisovou (2009: 65) uvádějí pouze Evropskou unii, ale i ta se takovéto formě regionalismu jen přibližuje, jelikož je zapotřebí opravdu vysoký stupeň integrace, zahrnující společný daňový systém. Poslední forma, *politická unie*, je považována za nejvyšší stupeň integrace. Dochází při ní totiž k úplnému sjednocení nezávislých zemí, jež sdílejí společné instituce, parlament a jiné orgány, jež přispívají k udržení suverenity území (Cihelková 2008: 10).

EEU tedy dosáhla úrovně regionální integrace, odpovídající celní unii a společného trhu. Dále lze EEU charakterizovat podle tří typů kritérií, podle kterých se charakterizuje další členění regionální integrace. Prvním kritériem je počet aktérů, kdy se integrační uskupení dělí na bilaterální či multilaterální. Navíc se k tomu přidává charakter účastníků, kdy se rozlišuje integrace mezi státy uskupení

navzájem, potom mezi státy uskupení a jinými integračními entitami, a nakonec mezi integračními uskupeními a skupinami zemí (Söderbaum 2003: 10). V případě EEU se tedy jedná o multilaterální integrační uskupení, kde v závislosti na charakteru aktérů integrace probíhá mezi členskými státy uskupení, v tomto konkrétním případě, je integrace realizována mezi Arménií, Běloruskem, Kazachstánem, Kyrgyzstánem a Ruskou federací navzájem.

Dalším hlediskem je, dle Cihelkové (2007: 13) tzv. hloubka regionalismu, přičemž se dělí na měkký, či mělký regionalismus, a na hluboký regionalismus. Zatímco prvně jmenovaný typ zhruba odpovídá integraci na úrovni zóny volného obchodu, tedy nižší formě, druhý typ, jež odpovídá hloubce integrace v EEU, již sahá za hranici společného trhu, integrace se promítá už i do oblasti práce, služeb a kapitálu, a již dochází v rámci integrace k zasahování do suverenity jednotlivých států, k čemuž je zapotřebí mnohem robustnější institucionální struktury, než u mělkého regionalismu (Kratochvíl – Waisová 2009: 68–69).

Dále můžeme regionalismus členit na bázi ekonomického rozvoje a vyspělosti aktérů integračního uskupení. Nejstarší formou je integrace mezi vyspělými státy navzájem, jelikož právě takové státy měli historicky větší potřebu integrace a navazování vztahů, a v současné době je označována jako severo – severní integrace. Naopak, integrace mezi rozvojovými státy navzájem, se nazývá jiho – jižní integrace. Je samozřejmě mladší, ale v současné době stále populárnější, především v souvislosti s rozvojem zemí třetího světa. Třetí typ je kombinace předchozích, kdy se jedná o integraci severo – jižní, tedy integraci mezi státy Severu a Jihu, což umožnilo především nové nastavení mezinárodního systému (Langenhove – Lombaerde 2007: 383). A právě takový typ reprezentuje EEU, kdy můžeme Ruskou federaci označit za vyspělý stát Severu, nicméně ostatní členské státy za ně zcela považovat nemůžeme, a některé z nich se tomu dokonce ani nepřibližují. Dle Kratochvíla a Waisové (2009: 70) je patrné, že právě tyto rozvíjející se státy k integraci pohání jakási vyhlídka zisku, získání obchodních výhod a celkový ekonomický vzestup. Naopak, státy Severu by měla motivovat

v nejlepším případě snaha podpořit chudé a nerozvinuté státy a společně tak dosáhnout prosperity a stability regionu, jež sdílejí. V případě Ruska, se ovšem hovoří i o jiných, zdaleka ne tak ctnostných, důvodech integrace s chudšími státy.

2.2 Pojem region – postsovětský prostor

Region, podobně jako regionalismus, je tedy také často skloňovaným pojmem. Regiony obecně představují napříč historií významné jednotky, které v současnosti formují nejrůznější (politické) procesy, nicméně, podobně jako v případě regionalismu, přesně definovat pojem region není jednoduché.

Dle Hnízda (1995: 64) lze regiony ve světě rozdělit do tří skupin – transnacionální regiony, transhraniční regiony a makroregiony (panregiony), jimž se v souvislosti s Eursií, potažmo postsovětským prostorem, budu věnovat podrobněji. Ve své publikaci charakterizuje takovéto makroregiony jako územně velké celky, na jejichž území se nachází státy sdílející jednotící prvky (především tedy politicko – civilizační), které je zároveň odlišují od ostatních. V úvodu práce bylo zmíněno, že prostor odpovídající Eursii byl označován významným teoretikem McKinderem jako *Heartland* (Kratochvíl – Waisová 2007: 53–55). Bahenský (2011: 273) odkazuje právě na anglosaskou školu a podobné teoretiky (kromě McKindera ještě na Spykmana a Mahana), jež rozdělují svět do tří strategických regionů, z nichž právě makroregion Eurasie představuje centrum pozemní moci. To následně soupeří s centrem námořní moci (ostatní kontinenty) o vliv v přechodném pásmu (čili *Rimland*), přičemž největší předpoklad ke geopolitickému úspěchu má takový stát, jež má bezprostřední přístup ke zmíněnému Heartlandu (Cabada 2011: 9).

Současná Eurasie zahrnuje tyto státy: Arménii, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzii, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldávii, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán,

Ukrajinu, Uzbekistán a od roku 2008, kdy proběhla rusko – gruzínská válka, sem můžeme řadit i dva kvazistáty – Abcházii a Jižní Osetii. Ačkoliv je tento makroregion poměrně řídko osídlen, patří zajisté k největším. Zajímavostí je fakt, že do rozpadu SSSR v roce 1991 jeho plošné vymezení kopírovalo teritorium pouze jednoho státního celku (Kuchyňková 2006: 14). Tak strmý pád obrovského státu nikdo nečekal, a i to se muselo projevit na podobě celého regionu.

Dále Cabada (2011: 14) upozorňuje na důležitý fakt, že většina panregionů vykazuje značný vliv jednoho státu, čili jde o hegemonu určité oblasti. Pro postsovětský prostor je taktéž charakteristická silná pozice jednoho státu – a sice Ruska. Neopomenutelným znakem regionu je, kromě geografické velikosti a pravoslaví, energetický průmysl, na což poukazuje i skutečnost, že zde leží značné množství nalezišť ropy a zemního plynu (Bahenský 2011: 274). I díky této skutečnosti chce Rusko v tomto regionu aspirovat na pozici globální velmoc. Navíc má prostředky jak na těžbu, tak na zřizování produktovodů, na rozdíl od ostatních zemí regionu, kde sice naleziště ropy a zemního plynu můžeme nalézt také, ale jsou nuceni ze zmíněných důvodů vyžadovat ruskou (finanční) pomoc (Kuchyňková 2006: 47).

Nové hranice Ruska po rozpadu SSSR byly výrazně menší, a na troskách SSSR vzniklo patnáct nových státních jednotek. To ale Rusku nezabránilo pokračovat v dosažení jeho geopolitického cíle, kterým je ovládnutí celého (postsovětského) prostoru. Rusko, coby nástupnický stát SSSR, nechtělo přijít o svou roli dominantního státu, a tak se téměř okamžitě snažilo navazovat na svou pozici z dob SSSR, kdy mělo značně navrch, co se týče vojenské síly, jaderné síly a již zmíněných zásob důležitých surovin. Zmapovat celý vývoj postsovětského prostoru a role Ruské federace vůči němu, by bylo ovšem velmi obsáhlé, a tak se zaměřím především na současnost. Ve 21. století se Rusko a jeho zahraniční politika musí potýkat s určitými změnami, i když snaha ovládat a kontrolovat postsovětské republiky a jejich vývoj je stále stejně velká. Jistá reforma jejího

směřování je patrná po 11. září 2001, kdy tehdejší revize bezpečnostních politik států a následný boj proti terorismu umožnil některým státům označovat různé protivládní skupiny za teroristické, a tak se domáhat určité legitimacy následných činů (Smith 2016: 23). To je v případě Ruska patrné zejména v agresivním způsobu rétoriky, cílící na nepokojné oblasti na jihu Kavkazu, či Střední Asie. Ovšem i tato skutečnost může být způsobena strachem o ztráty kontroly v některých částech postsovětského prostoru. Jistotu Ruska a prezidenta Putina v jeho zahraniční politice také jistě narušila vlna tzv. barevných revolucí. V Gruzii tato událost dosáhla asi nejmarkantnějších důsledků, nicméně v ostatních státech došlo prakticky jen k výměně vládnoucí elity (například v Kyrgyzstánu) (Wilson 2010: 24 – 27).

Vstupem do 21. století si Rusko začalo čím dál více uvědomovat spojitost mezi zahraniční politikou a ekonomikou, a to se projevilo i v postsovětském prostoru. Rusko pod prezidentem Putinem přineslo změnu oproti Jelcinovým administrativám, kdy si mnohem silněji začalo uvědomovat nutnost další integrace v rámci Společenosti nezávislých států, za předpokladu, že je brán zřetel i na ostatní (strategické, kulturní, či psychologické) aspekty integrace a vzájemných vztahů. Jednak se chtělo po roce 1998 ekonomicky transformovat, a jednak zahraniční politika získala značný nádech pragmatismu, kdy přestalo podporovat zahraniční vztahy, jež pro něj neměly výraznější význam, či předpoklad nějakého zisku, což se projevilo například na rusko – běloruských vztazích a směřování jejich unie. Svůj podíl na tom měly také osobní vztahy Putina a Lukašenka, který ještě za Jelcinovy vlády měl výraznou snahu působit v rámci regionů na ruskou politiku, což pro novou Putinovu politiku nebylo nic, co by mohla akceptovat (Kuchyňková 2006: 46 – 48). Významným nástrojem, co se týče zahraničně – ekonomických vztahů jsou jistě energetické dodávky. Jak již bylo zmíněno, ostatní státy postsovětského prostoru jsou na ruských dodávkách prakticky závislé, a nutno podotknout, že této skutečnosti napomáhají i nemalé dluhy, jež státy vůči Rusku

mají, čehož může Rusko značně využívat, a tak se snaží o udržení stavu, kdy jsou dané státy dlužníky, a jejich obchodní bilance hovoří ve prospěch Ruska. To dává vzájemným vztahům, jak uvádí Cooley (2017) vydírací potenciál, který vzrostl po již zmíněných barevných revolucích. Kuchyňková (2006: 45) ale dodává, že tato skutečnost nemusí být čistě ofenzivním nástrojem. Lze to považovat i za určitý obranný mechanismus, kdy si chce Rusko pojistit své pozice vzhledem ke vzrůstající konkurenci dodavatelů, či o obavu z ekonomické samostatnosti států postsovětského prostoru.

Pragmatický přístup ruské zahraniční politiky můžeme nalézt i v různých oficiálních dokumentech, například v koncepci národní bezpečnosti a koncepci zahraniční politiky z roku 2002. Právě z této pragmatické pozice vyplývá, že si Rusko velmi dobře uvědomuje, že jeho pozice není neotřesitelná, a proto se mnohdy uchyluje k poněkud agresivnějším reakcím (Kuchyňková 2006: 48). Mít vliv v celém postsovětském prostoru bylo stěžejním cílem Ruska, a to se nezměnilo ani ve 21. století. Co se ale změnilo, jsou způsoby, jež se snaží ruský vliv v oblasti udržet a možná i zvýšit. Rusko v současnosti opouští od nátlaku a dosahování jeho cílů prostřednictvím síly, a zcela nově při snaze kontrolovat vnitřní vývoj postsovětských zemí využívá prostředky soft power (Lankina – Niemczyk 2015: 102). Takováto změna ruské politiky nemusí být trvalá, vzhledem ke křehkosti regionu a přibývajícím ohniskům napětí, přičemž o dalším směřování jistě budou rozhodovat vnější faktory, ale i vnitřní politická situace v Rusku (Kuchyňková 2006: 48).

2.3 Integrace postsovětského prostoru

Rozpadem SSSR začala pro Rusko etapa znovuobnovení mocenského vlivu v postsovětském prostoru. Rusko do tohoto procesu vstupovalo s výhodnou startovní pozicí, jelikož o jeho ekonomické, vojenské i obecně mocenské převaze nelze polemizovat. Navíc, nově vzniklé státy se bezprostředně po získání

nezávislosti musely potýkat se značnými, hlavně ekonomickými, problémy, a tím, na koho se státy hromadně obracely, bylo celkem logicky právě Rusko, a integrace postsovětského prostoru tak mohla začít téměř okamžitě po rozpadu SSSR. Dle Leichtové (2009: 185), by úspěšná integrace v rámci postsovětského prostoru měla probíhat mezivládně, jelikož v opačném případě, tedy v případě integrace na nadnárodní bázi, by se výrazně projevila právě zmíněná převažující pozice Ruska, jakožto nejsilnějšího státu v regionu.

Nutno podotknout, že integrace postsovětského prostoru je zahrnuta v ruském zahraničně politickém konceptu tzv. blízkého zahraničí, jež v posledních letech získal značnou prioritu při utváření integračních procesů. Právě tato nejen geografická, ale i kulturní a politická blízkost umožnila Rusku v tak krátkém časovém horizontu po rozpadu SSSR zahajovat integrační projekty (Litera 1994: 65). Organizací, která je s postsovětským prostorem spjata bezprostředně od konce SSSR, je zajisté Společenství nezávislých států. Ta vznikla oficiálně 8. prosince 1991, a jejímu vzniku předcházela volná spojení postsovětských republik, jež se po schůzi běloruských, ruských a ukrajinských zástupců států – tedy Stavislava Šuškeviče, Leonida Kravčuka a Borise Jelcina, a jejich následnému uzavření Bělověžských dohod domluvili na vzniku této organizace, ke kterému se 21. prosince 1991 přidalo dalších osm republik (SNG). Členskými státy je celkem devět - Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán a Uzbekistán (Bahenský 2011: 285). Ostatní státy patřící do postsovětského prostoru nejsou členy z nejrůznějších důvodů. Turkmenistán se stal přidruženým státem, když v roce 2005 přerušil své členství z důvodu svého izolacionismu. Následně v roce 2008, po válce s Ruskem oznámila odchod z organizace Gruzie, která se členem stala v roce 1993 (Reuters 2008), a odchod po ruské anexi Krymu oznámila i Ukrajina, která do té doby zastávala pozici pozorovatelské země (Česká televize 2014a). Stejně tak nejsou členy ani již zmiňované státy Pobaltí (Bahenský 2011: 285).

Společenství nezávislých států je zajisté nejpočetnější organizací v daném regionu, která má značný vliv. Z hlediska fungování lze konstatovat, že organizace se projevila jako úspěšná platforma pro kooperaci a komunikaci členských států, a také pro vytváření nejrůznějších nových seskupení a jejich následnému pozitivnímu vývoji. Prvotním cílem bylo, dle Bahenského (2011: 285) zajištění pokojné transformace zemí SSSR v země nezávislé, a zajištění následné prosperující integrace. Nutno podotknout, že původní cíle, jež sama organizace proklamovala, se nepodařilo naplnit v plné míře. Sám Nursultan Nazarbajev, prezident Kazachstánu, se k tomu při příležitosti 25. výročí v prosinci roku 2016, vyjádřil takto: *„Věřili jsme, že se nám podaří budovat společnou obrannou politiku, že budeme volně obchodovat, že mezi státy bude volný pohyb osob a že dohromady budeme chránit naše společné hodnoty. Vše se ale vyvíjelo jinak, než jsme předpokládali (Tisková služba komory SNS 2017).“* Bylo tím myšleno to, že jakmile postsovětské státy získaly nezávislost, soustředily se primárně na vlastní zájmy, a zájmy společenství ustoupily do pozadí. Dále dodává, že docházelo k nedodržování uzavřených smluv, vztahy mezi členskými státy byly ochablé, a jelikož tento stav nevyhovoval žádnému státu, bylo dohodnuto, že společná integrace dostane vícerychlostní charakter, což dalo předpoklad pro vznik EEU. V současné době fungují obě organizace paralelně, kooperují především v oblasti bezpečnosti, ekonomiky, či humanitární pomoci. Zjevně největším kritikem společenství je prezident Běloruska Alexandr Lukašenko. Kritizuje především její fungování, které, dle jeho názoru, potřebuje reformu, aby byla schopna efektivní reakce na aktuální problémy: *„SNS by se mělo zbavit nadbytečných funkcí, protože časy se změnilly a některé věci přestaly fungovat. Měli bychom již teď začít směřovat Společenství jinam. Přizpůsobovat ho novým okolnostem. Ovšem přijímat v rychlosti opatření, která by mohla mít za následek pokles míry spolupráce se zeměmi, jež nejsou členy EEU a dalších uskupení, nesmíme. Přeci*

jen v rámci SNS vykonávají nějakou činnost a my tak máme možnost s nimi alespoň komunikovat, (Tisková služba komory SNS 2017).“

Letošní rok společenství předsedá Tádžikistán, který vystřídal na tomto postu právě Rusko, a který do budoucna slibuje především prohloubení stávající kooperace a integrace (SNG). Dle Tiskové komory SNS (2017), se všeobecně očekává, že bude možné uzavřít dohodu o volném pohybu služeb. Tisková služba komory SNS (2017) navíc uvádí, že z předsednických programů posledních let je patrné, že spolupráce v rámci SNS je jediná osvědčená alternativa, jak bojovat s terorismem, konkrétně s organizací Islámský stát, jež je pro některé středoasijské republiky značnou hrozbou.

Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti je další mezivládní organizací postsovětského prostoru, jež vznikla 15. května 1992 a má 7 členských států – Arménii, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Rusko, Tádžikistán. Uzbekistán byl členem do roku 2012, kdy z organizace vystoupil. Zajímavostí je, že tato organizace disponuje pozorovatelským statutem při Valném shromáždění OSN (ODKB). Mezi proklamované cíle patří zejména regionální a mezinárodní bezpečnost a stabilita, ochrana suverenity členů organizace, rozvoj a prohlubování spolupráce, především ve vojenské oblasti a v neposlední řadě, podobně jako SNS, kolektivní boj proti terorismu a extremismu (ODKB).

Kritici organizace negativně hodnotí především neefektivnost jejího potenciálu, jelikož se stále nedaří eliminovat problémy bezpečnosti. Navíc nasazování vojenských jednotek organizace bylo omezeno na pouhá vojenská cvičení. Většího úspěchu organizace nedosáhla ani ve spolupráci s ostatními organizacemi, jako je OSN, která je téměř bezvýsledná. Co se členských států týče, objevují se názory, že využívají bezplatného vojenského vzdělávání v ruských akademiích, které jim organizace zajišťuje. Překvapující jistě není kritika organizace v souvislosti s posilováním ruského vlivu a ruské politiky v regionu. Ačkoliv jednotlivé členské státy veřejně nedemonstrují ruské politice žádnou podporu, ba naopak, s ní mnohdy přímo nesouhlasí, jako například v případě anexe

Krymu, či ruských aktivit v Sýrii, je zřejmé, že tak činí kvůli mezinárodnímu tlaku, spíše, než kvůli vlastnímu přesvědčení (Starchak 2017).

Tyto uvedené organizace by mohly charakterizovat první a druhou etapu integrace v postsovětském prostoru. Ta třetí, současná etapa, představuje právě EEU.

3 Eurasijský ekonomický svaz

3.1 Předpoklady vzniku

Mnozí se domnívají, že prvotní idea o vytvoření konceptu EEU pochází z hlavy ruského prezidenta Vladimira Putina, nicméně tomu tak není. Tím prvním, kdo poprvé vyslovil nahlas myšlenku o vytvoření EEU, byl prezident Kazachstánu Nursultan Nazarbajev, který tak učinil zhruba tři roky po rozpadu SSSR, v roce 1994 (Kilner 2011). Od té doby bylo podepsáno velké množství smluv a dohod, jež postupně připravovaly terén pro vytvoření EEU. O rok později, Bělorusko, Kazachstán a Rusko uzavřely smlouvu o celní unii, jež měla zajistit odstranění obchodních bariér bránících ekonomické spolupráci. Následovala Smlouva o prohloubení hospodářské a humanitární integrace z roku 1996 a Smlouva o celní unii a jednotném hospodářském prostoru z roku 1999, kdy se ke zmíněným třem státům přidal Kyrgyzstán a Tádžikistán, a tytéž státy společně vytvořily o rok později Eurasijské hospodářské společenství. V roce 2007 se Bělorusko, Kazachstán a Rusko dohodly na další Smlouvě o jednotném celním území, přičemž jednotný celní sazebník byl přijat o tři roky později. V roce 2010 byla státy Běloruskem, Kazachstánem a Ruskem podepsána Deklarace o jednotném hospodářském prostoru (Global Edge).

O rok později, se ke konceptu iniciativně vrátil sám Vladimir Putin. Pro ruský informační portál Izvestija (2011) tehdy vydal Vladimir Putin prohlášení o zamýšleném projektu EEU, ve kterém zdůrazňoval význam nově vznikajícího integračního projektu Ruska, Běloruska a Kazachstánu, který má započít 1. ledna 2012, kdy vešly smlouvy o jednotném hospodářském prostoru v platnost. Zmínil i SNS, jakožto předchůdce EEU, které ocenil za její ochranu společných hodnot, prohlubování ekonomických i jiných vazeb v rámci postsovětského prostoru, a v neposlední řadě dát integraci v regionu vícerychlostní charakter, který by měl být představován právě EEU. Zároveň ve zprávě vyloučil, že by EEU nějakým způsobem navazovala na SSSR, či jej nějak napodobovala. V roce 2012 se začalo intenzivně připravovat přes padesát různých dokumentů, jež měly poskytnout právní rámec potřebný pro zavedení čtyř základních svobod, tedy volnému pohybu zboží, služeb, kapitálu a práce (EAEU 2018a).

Jak uvedla stanice BBC (2011), organizace měla být formována po vzoru EU, a jejím prvotním cílem bylo rozšířit již fungující celní unii Ruska, Běloruska a Kazachstánu, na níž se dohodly v roce 2007 (Kirkham 2016), a odstranit zbývající bariéry. Tehdejší prezident Ruské federace Dmitrij Medvěděv označil realizaci projektu za jeden z rozhodujících okamžiků pro všechny zainteresované země. Navíc, do budoucna nevyloučil ani přístup dalších postsovětských států, konkrétně Kyrgyzstánu a Tádžikistánu, jež v době utváření EEU její vývoj zblízka sledovaly (BBC 2011).

1. ledna 2015 vstoupila v platnost smlouva o EEU, jež byla podepsána 24. května 2014 představiteli třech států – Běloruska, Kazachstánu a Ruska, přičemž tomuto aktu byli přítomni představitelé Arménie a Kyrgyzstánu (RIA Novosti 2016). Tyto dva státy se staly plnohodnotnými členy o pár měsíců později, konkrétně Arménie 10. října 2014 a dohoda o přistoupení Kyrgyzstánu se uzavřela 23. prosince téhož roku (EAEU 2018b). Zmíněný Tádžikistán dodnes členem EEU

není, nicméně, o členství v organizace má zjevný zájem, sleduje sousední Kyrgyzstán, který již členem EEU je, a detailně zkoumá možné výhody a nevýhody vstupu (Putz 2016a). Dle portálu Asia-Plus (2017) Tádžikistán zvažuje v posledních měsících členství ještě intenzivněji, přičemž odborná komise, která byla studiem potenciálního vstupu země do EEU, pověřena, již celou zprávu dokončila. Nutno podotknout, že zpráva přinesla argumenty, jež vstup do EEU doporučují (Makhanov 2016). Jak uvádí Catherine Putz (2016a) pro portál The Diplomat, příchod Tádžikistánu do společenství by měl pro Rusko spíše symbolický význam, než ten hospodářský, jelikož je to země s nejmenším hospodářským potenciálem, nicméně jistě by to zcelilo jednotu organizace a tak zvýšila vliv Ruska v oblasti.

Mezi hlavní proklamované cíle EEU, kromě již zmíněného zajištění volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a práce, patří zejména rozvoj ekonomik všech členských států, s čímž souvisí i zajištění vyšší životní úrovně tamních obyvatel; celková intenzivnější kooperace, hlubší integrace, a budování vyšší konkurenceschopnosti ekonomik, aby byly schopné obstát na celosvětovém trhu (RIA Novosti 2016).

3.2 Institucionální struktura

Aby organizace mohla efektivně fungovat, musí disponovat institucionální strukturou, v níž jednotlivé instituce mají rozdělené pravomoci, potřebné k řízení celého uskupení. Ani EEU není výjimkou.

Nejvyšší institucí, která má v EEU mnoho pravomocí a rozhoduje tak o množství důležitých záležitostí, je Nejvyšší eurasijská ekonomická rada. Tato rada je složena z hlav členských států – prezidenta Arménie Serž Sarkisjan, prezidenta Běloruska Alexandr Lukašenko, prezidenta Kazachstánu Nursultan Nazarbajev, prezidenta Kyrgyzstánu Sooronbay Jeenbekov a prezidenta Ruské federace

Vladimir Putin (EAEU 2018a), a rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně (AALEP 2015). Zasedání těchto představitelů se uskutečňuje nejméně jednou za rok, nicméně je možné svolat i mimořádné zasedání, potřebné pro vyřešení neodkladných otázek, přičemž se koná na návrh členského státu, či předsedy Nejvyšší ekonomické rady (RIA Novosti 2016). Poslední pravidelné zasedání proběhlo v říjnu loňského roku v ruském městě Soči (Jevrazijskaja ekonomičeskaja komisija), na kterém bylo mimo jiné potvrzeno rotující předsednictví, kterého se v roce 2018 zhostilo Rusko. Rada je orgán, přijímající nejrůznější opatření ohledně realizace vytyčených cílů organizace, strategie, dalšího směřování eurasijské integrace, rozhoduje o rozpočtu organizace, apod. (RIA Novosti 2016). Podobným tělesem je Eurasijská mezivládní ekonomická rada, v níž zasedají předsedové vlád států. Arménii zastupuje Karen Karapjanyan, Bělorusko Andrej Kobjakov, Kazachstán Bakytžan Sagintajev, Kyrgyzstán Sapar Isakov a Rusko Dmitrij Medvěděv (EAEU 2018c). Almaty bylo dějištěm posledního zasedání této rady, jež se uskutečnilo 2. února, přičemž další zasedání je naplánováno již na duben tohoto roku. Mezi její hlavní funkce patří zejména dohlížení na dodržování závazků obsažených v zakládajících smlouvách (Jevrazijskaja ekonomičeskaja komisija).

Dalším důležitým a stálým orgánem je Eurasijská ekonomická komise, jež sídlí v Moskvě, a je složena z Kolegia komise a Rady komise (Jevrazijskaja ekonomičeskaja komisija). Současným předsedou Komise je bývalý velvyslanec Arménie ve Spojených státech amerických Tigran Sarkisjan (Ramani 2017). Spolu s ním jsou v kolegiu přítomni členové kolegia neboli ministři, z nichž každý spravuje jednu oblast. Ministryní pro integraci a makroekonomii je Taťána Valova, ministrem zastupující ekonomii a finanční politiku je Timur Sulejmenov, Sergej Sidorskij spravuje oblast průmyslu a agroprůmyslu, obchod má na starosti ministryně Veronika Nikišina, technickou regulací se zabývá Valerij Koreškov, ministrem pro celní spolupráci států je Mukaj Kadyrkulov, ministrem pro infrastrukturu a energetiku je Adamkul Žunusov, oblast konkurence a

antimonopolní regulace spadá pod ministra Nurlana Aldabergenova, a poslední oblastí je oblast vnitřního trhu, informatizace a informačně-komunikačních technologií, kterou spravuje Karine Minasjan (Jevrazijskaja ekonomičeskaja komisija).

Posledním neméně důležitým orgánem organizace je Soudní dvůr eurasijské ekonomické unie. Začal fungovat paralelně se vznikem EEU, tedy 1. ledna 2015 (Court of the Eurasian Economic Union). Mezi jeho hlavní funkce patří dohled nad členskými státy, aby nedocházelo k porušování Smlouvy z jejich strany, dohled nad dodržováním mezinárodních smluv mezi členskými státy, i mezi EEU a třetími zeměmi (Dijačenko – Entin 2017: 54 – 55). Soudní dvůr disponuje dvěma soudci z každého členského státu, které na jejich návrh jmenuje právě Nejvyšší eurasijská ekonomická rada (Jevrazijskaja organizacija ekonomičeskovo sotrudničestva). Jednotliví soudci jsou voleni na devět let. Současným předsedou je Alexander Fedorcov a místopředsedou Žolymbet Bajišev. Ty volí ostatní soudci na tři roky, přičemž předseda a místopředseda nesmí pocházet ze stejného státu. Soudní dvůr EEU sídlí v běloruském Minsku (Court of the Eurasian Economic Union).

4 Přístupové procesy a role členských států

Jak již bylo zmíněno, zakládajícími státy EEU byly Kazachstán, Bělorusko a Ruská federace. Později se k nim připojila Arménie a Kyrgyzstán. Na první pohled je jasné, že jde o integrační uskupení různorodých států, a je na místě se ptát, co bylo motivací jednotlivých členských států přidat se k tomuto společenství. Není jistě žádným překvapením, že se k myšlence vytvoření EEU po letech vrátila právě Ruská federace v čele s prezidentem Putinem. Jenže právě kvůli tomuto

faktu se vynořuje otázka, zda jde skutečně o ekonomickou organizaci, proklamující cíle prospěšné pro všechny země, či jde spíše o geopolitický projekt. Objevují se dokonce takové názory, že jde o organizaci, jež má napodobit SSSR, a znovu tak rozšířit vliv Ruské federace v postsovětském prostoru. S tím souvisí i role chudších členských států. Ekonomicky nejsou pro Ruskou federaci nikterak významné, přitom ale Rusko téměř bez výhrad podpořilo jejich vstup do EEU. Otázkou tedy je i to, co motivuje Ruskou federaci zakládat unii s ekonomicky méně vyspělými státy. Motivací a rolemi všech členských států se budu věnovat právě v této kapitole, jež by měla zodpovědět zmíněné otázky.

4.1 Arménie

Jak již bylo zmíněno výše, Arménie podepsala smlouvu o připojení k EEU v roce 2014 (EAEU 2018b). Arménská otázka vstupu do EEU ale nebyla pro zemi jasnou a jedinou volbou spolupráce či integrace. Arménie patří (spolu s Ázerbájdžánem a Gruzii) do skupiny tzv. zakavkazských států, které lze řadit jak k Evropě, tak k Asii. To umožňovalo Arménii vydat se na cestu integrace s EU, nicméně, Arménie se nakonec přiklonila ke spolupráci s EEU. Velkou roli v tomto rozhodovacím procesu hrál především spor se sousedním Ázerbájdžánem o oblast Náhorního Karabachu (Trejbal 2013). Evropský parlament podpořil stanovisko Ázerbájdžánu ve schválené rezoluci³, který požadoval stáhnutí Arménů z okupovaných oblastí (European Parliament 2010). To pochopitelně zhatilo

---

³“(Evropská unie)...je vážně znepokojena tím, že statisíce uprchlíků a vysídlených osob, které uprchly ze svých domovů během války v Náhorním Karabachu, zůstávají bez domova a jsou jim odírána jejich práva, včetně práva na návrat, majetková práva a právo na osobní bezpečnost; Vyzývá všechny strany, aby jednoznačně a bezpodmínečně uznaly tyto práva a aby v krátké době iniciovaly řešení, které bude respektovat principy mezinárodního práva. (EU) Vyžaduje v této souvislosti stažení arménských sil ze všech okupovaných území Ázerbájdžánu, aby byl umožněn návrat vysídlených obyvatel do jejich domovů. V této souvislosti EU žádá o vyslání mezinárodních sil v souladu s chartou OSN s cílem poskytnout nezbytnou ochranu vysídleným osobám, aby se mohly vrátit do svých domovů.”

potenciální vstup Arménie do EU, a plně se tak obrátila na Rusko, jehož spojení pro ni bylo a je nezbytné, a zvolila vstup do EEU. Právě kvůli tomuto konfliktu Arménie vstoupila do EEU až později (říjen 2014), jelikož prezident Kazachstánu Nursultan Nazarbajev požadoval, aby se smlouva týkala mezinárodně uznaných hranic Arménie, což území Náhorního Karabachu nesplňuje (Putz 2016b).

Ze všech členských států má Arménie nejméně výhodnou polohu. Má velmi malou rozlohu, nemá přístup k moři, a navíc nesousedí ani s jedním z členských států EEU. Jediné pozemní spojení do Ruska představovala rusko – gruzínská hranice, která ale byla kvůli válečnému sporu mezi oběma zeměmi v roce 2006 uzavřena. V době, kdy se zdálo, že se Arménie přeci jen připojí k EU, ale následně se rozhodla pro EEU, se vzápětí objevily spekulace, že Rusko na Arménii vyvíjelo značný tlak, a vstup do EU by pro ni znamenal citelný rozdíl ve vzájemných ekonomických vztazích (Giragosian 2015). Arménská zahraniční politika se řídí několika koncepty. Velmi důležitým aspektem se jeví zajištění bezpečnosti, s čímž souvisí napjaté vztahy se sousedními státy. Pro Arménii je taktéž důležité udržovat a rozvíjet vztahy se zeměmi, kde je přítomna výrazná arménská diaspora, což v Rusku bezpochyby je. Rusko je pro Arménii pochopitelně i největším zahraničním investorem, a rovněž je zdrojovou zemí, odkud do Arménie proudí značné remitence, jež tvoří podstatnou část tamního HDP (The Moscow Times 2015). Cíl zvýšit arménský ekonomický obrat posílením vzájemného obchodu potvrdil nedávno i prezident Arménie Serž Sarkisjan pro arménský zpravodajský portál (News 2017).

Motivace Arménie ke vstupu do EEU je celkem jasná. Rusko se jeví jako vhodný garant bezpečnosti tak malého státu, navíc jeho podpora Arménie v konfliktu s Ázerbájdžánem přesunula pomyslný jazýček vah na stranu připojení se k EEU. Samozřejmě, neopomenutelným důvodem k přístupu do eurasijského společenství je ekonomický profit, který si Arménie od vstupu slibovala, nicméně, jak se v posledních letech ukázalo, ekonomicky spíše zaostává. Nicméně zůstává

otázkou, zda by na tom Arménie nebyla ještě mnohem hůře, kdyby do EEU nevstoupila, což potvrzuje i arménský prezident (Tunyan 2017). Co ale připojení Arménie znamená pro Rusko? Dle mého názoru, jde čistě o politický zisk. Jak uvádí Trejbal (2013) pro ruské analytiky je příklonění Arménie na stranu EEU pomyslným vítězstvím Ruska v boji o vliv v postsovětském prostoru, zejména jde-li o soupeření s EU. Další výhodou je i fakt, že Arménie může hrát roli zprostředkovatele mezi EEU a evropským trhem (Tunyan 2017).

V současnosti působí v arménském parlamentu opoziční uskupení Yelk, jež usiluje o vystoupení Arménie z ekonomického společenství. Uvádí, že vstup země do EEU jej hospodářsky i bezpečnostně poškodil, vyžaduje vytvoření komise, jež by se měla zabývat důsledky připojení se k EEU, a následně doporučila vystoupení z EEU a naopak příklonění se k EU (Lazarian 2017). To ale zcela vylučuje vládnoucí strana v čele s prezidentem Sarkisjanem, podle nichž se proti vystoupení Arménie staví i veřejnost, která si je dobře vědoma případných důsledků (Stepanian 2017). Z mého pohledu je role Arménie v EEU pro Ruskou federaci rozhodně symbolická.

4.2 Bělorusko

Bělorusko, na rozdíl od Arménie, jistě nemá pouze symbolickou roli. Bělorusko je jeden ze tří zakládajících členů, jež podepsali Smlouvu o EEU 29. května 2014 (EAEU 2018b). I když v posledních letech můžeme pozorovat určitou snahu Běloruska částečně se vymanit z ruského vlivu a rozhodovat o svých vnitropolitických záležitostech výlučně bez ruské angažovanosti, Bělorusko a zvláště pak prezident Lukašenko je z obecného hlediska dlouhodobým a stabilním ruským spojencem (Lidl 2014). Zvláště citlivou záležitostí je spor mezi oběma zeměmi ohledně cen ropy a zemního plynu. Bělorusko chtělo výrazně nižší ceny za zmíněné komodity, o tom ale Moskva nechtěla slyšet, jelikož požadovala splacení předešlých dluhů. Integrace tak byla kvůli Bělorusku poněkud zpomalena.

Bělorusko usilovalo o to být tranzitní země, to mu ale překazilo Rusko, když v minulém roce uzavřela svoji hranici s Běloruskem pro občany pocházející ze třetích zemí. V jejich spojení a vzájemných vztazích se tak v posledních letech objevují značné trhliny. Navíc, Rusko uvalilo embargo na produkty celkem 23 běloruských firem, jen pouhý měsíc před spuštěním EEU (Astepania 2017).

Pro Bělorusko byl vstup do EEU jasnou volbou. Lukašenkův režim je považován za poslední diktaturu v Evropě, která nenachází u jeho evropských sousedů pochopení. Režim tak hledá podporu právě u Ruska a prezidenta Putina. Navíc, přistoupení k EEU nebylo žádným překvapením, Bělorusko má zkušenosti s nejrůznějšími integračními uskupeními pod taktovkou Ruska již od pádu SSSR (Astepania 2017).

Běloruskou motivací byla především vyhlídka na zásoby ropy za výhodné ceny, s čímž souvisí i vytvoření společného trhu s ropou, který právě Bělorusko v rozhovorech před vznikem EEU intenzivně proklamovalo, ale který má být vytvořen až v roce 2025. Lákavá byla pro Bělorusko i myšlenka ohledně ruských zvýhodněných půjček, jelikož tamní hospodářství se potýká s krizí. Rusko představuje pro Bělorusko největšího obchodního partnera, což s sebou nese i možné riziko, jelikož každý pokles na ruském trhu bude znamenat nepříznivý vývoj i pro ten běloruský (Astepania 2017). Jedním z důvodů může být i neochota Běloruska k jakýmkoli reformám, což by v případě vstupu do EU rozhodně musela změnit. Taktéž jistě není Lukašenkovi po chuti demokratizace Běloruska, která by pro něj znamenala ztrátu moci a vlivu (Plaschinsky 2012). Dle Bohdana (2015) je běloruská zahraniční politika orientována na Rusko dlouhodobě, a vzhledem k politickým, kulturním i historickým vazbám svoji zahraniční politiku měnit ani nemůže.

Pro Rusko je členství Běloruska výhodné z několika důvodů. Jak již bylo zmíněno, Bělorusko patří k dlouhodobým spojencům, navíc mu umožňuje mít vliv poměrně daleko do Evropy, přičemž Bělorusko představuje jakýsi most mezi

Evropou a Asií (Sputnik News 2017). Důležité je pro Rusko zejména vojenská oblast, konkrétně letecké základy na běloruském území, a pak také běloruské produktovody. Dohoda mezi oběma státy z roku 2011 ustanovila, že ruská společnost Gazprom zcela kontroluje plynovod Yamal – Europe, který vede ruský plyn přes Bělorusko do zbytku Evropy výměnou za výhodnější půjčky a ceny za zemní plyn (Kramer 2011). Tranzit ropy a plynu pro Bělorusko znamená velký zdroj příjmu. Dokonce, od 1. února letošního roku zvedlo ceny za transport ruské ropy přes běloruské produktovody. V současnosti problém ve vzájemných vztazích představuje zejména projekt výstavby plynovodu Nord Stream 2, kterým bude plyn putovat do Evropy přes Baltské moře a Německo, což bezprostředně ohrožuje běloruské ekonomické zájmy (Bohdan 2018).

4.3 Kazachstán

Kazachstán je taktéž jedním ze zakládajících členů, navíc Kazachstán hrál roli v úplně první zmínce o EEU, kdy tamní prezident Nazarbajev v projevu na MGU⁴ poprvé vyřkl myšlenku o založení takového eurasijského integračního uskupení (Kilner 2011). Jak uvádí Mostafa (2013), prezident Nazarbajev je velkým stoupencem eurasianismu a jedinečnosti eurasijského prostoru, což silně motivovalo jeho snahu vytvořit projekt, jako je EEU. A s tím souvisí i kazašská zahraniční politika, jež usiluje především o zlepšení a rozvíjení vztahů, v první řadě s Ruskem, ale i s ostatními eurasijskými zeměmi. Některé zdroje uvádí, že kazašský prezident vnímá EEU poněkud subjektivně, a nedokáže tak zcela zhodnotit jeho fungování (Satpaev 2015). EEU je v případě Kazachstánu zhmotnění osobních politických ambicí prezidenta Nazarbajeva. Nutno

---

⁴ Moskevská státní univerzita

podotknout, že ačkoliv je prezident Nazarbajev blízkým spojencem Ruska, je vlivnou osobností ve světové politice, a po prezidentu Putinovi je jistě druhou vedoucí osobností celého uskupení. Je to dáno především prosazováním multi – vektorové politiky, jež usiluje o dobré a vzájemně výhodné sousedské vztahy, což Kazachstánu zajistilo legitimitu režimu a především bezpečnost. Tato politika byla dána především touhou po ekonomické integraci a snahou vyvážit do té doby značný ruský vliv. Kazachstán se tak, s ohledem na geopolitické postavení, orientuje kromě Ruska i na Čínu, Spojené státy, ale i na ostatní středoasijské státy s vidinou maximalizace zisku (Clarke 2015).

Jako je tomu u předchozích členských států EEU, i pro Kazachstán je Rusko největší ekonomický i politický partner, navíc oba státy sdílejí velmi dlouhou hranici, jež umožňuje masivní pohyb osob, především za prací (Muratov 2014). Od vzniku EEU Kazachstán odmítl myšlenku politické unie, usiloval jen o ekonomickou integraci, aby jakožto vznikající regionální hráč udržel svoji suverenitu (Satpaev 2015). Motivací Kazachstánu byla kromě zmíněné integrace postsovětských států a budování bližších vztahů v rámci ideologie eurasianismu, snaha vydobýt si silnější regionálních postavení.

Dalším důvodem jsou taktéž ekonomické výhody a rozvoj. Kazachstánu, tedy tamním podnikům, se otevřel přístup na množství trhů. Také se předpokládalo zatraktivnění Kazachstánu pro zahraniční investory (Makhmutova 2016). Ani Kazachstánu se nevyhnuly spory ohledně vstupu do EEU. Například bylo vytvořeno proti-eurasijské hnutí, které považovalo EEU za hrozbu (Anceschi – Sorbello 2015). Tamní obyvatelé také mají oprávněné obavy z toho, že by se země stala obětí ruských imperiálních snah (Muratov 2014). Nicméně, EEU nabízí Kazachstánu zřejmě více výhod než nevýhod (Embassy of the republic of Kazakhstan).

Obě země (Kazachstán i Rusko) pojí snaha aspoň částečně pomocí EEU eliminovat vliv Číny v oblasti. Kazachstán disponuje množstvím přírodních

zdrojů, a není tak na Rusku v tomto ohledu závislý tak, jako ostatní státy. Navíc prosazuje již zmíněnou multi – vektorovou politiku. Nicméně, Rusko potřebuje transportu své ropy a zemního plynu do dalších částí světa. Kazachstán je regionální mocnost na vzestupu, pro Rusko tak představuje spíše partnera. Kromě ropy a zemního plynu má také nemalé zásoby uranu, jeho přínos pro EEU je tak značný (Gotev 2017).

4.4 Kyrgyzstán

Kyrgyzstán byl nejvíce očekávaným státem, jež se mohl stát čtvrtým členem EEU, ale nakonec ho předběhla Arménie. Země je na tom podobně, silně závislá na Rusku, ale i na Kazachstánu. Stejně jako Arménie se dodnes nemůže jeho ekonomika přiblížit stavu, v jakém byla za dob SSSR. Rusko mělo finančně pomoci Kyrgyzstánu právě k tomu, aby se mohl k EEU připojit, a usnadnit mu tak přechodné období (Gast 2018). Kyrgyzská ekonomika je napojena na ruskou, a jakákoliv změna na tamním trhu vyvolává okamžitou reakci na tom kyrgyzském. Motivací Kyrgyzstánu byla čistě ekonomická výhodnost. Navíc, členství v EEU přineslo zemi příznivou situaci a podmínky pro pracující Kyrgyzy v Rusku, jejichž příjem posílaný do Kyrgyzstánu tvoří značnou část tamního HDP (Asilbek – Esenaliev 2017).

Proces vstupu do EEU byl poměrně zdlouhavý, což bylo dáno zejména kyrgyzskou slabou ekonomikou a politickou nestabilitou. Pro Rusko mělo význam přijmout Kyrgyzstán jako dalšího člena EEU především v tom, že ruské podniky získají přístup na kyrgyzské trhy, aniž by se musely potýkat s tamní konkurencí, jelikož ekonomický potenciál Kyrgyzstánu je zřejmě nejmenší z celého společenství (Center for strategic assessment and forecast 2016). Kyrgyzstán byl také do doby, než vstoupil do EEU velmi atraktivní pro čínský trh, stejně jako celý středoasijský region (Asilbek – Esenaliev 2017). Právě tento fakt přímo ohrožoval

ekonomické zájmy Ruska, tudíž bylo v jeho zájmu urychlit příchod Kyrgyzstánu do společenství. Bude mít tak v oblasti větší vliv a e moci regulovat i jeden z velkých kyrgyzských problémů, kterým je pašování komodit z Číny právě přes Kyrgyzstán, což umožňuje i vysoká míra korupce v Kyrgyzstánu, a to je další jeho velký problém (Jarosiewicz 2015).

4.5 Ruská federace

Rusko je bezpochyby hnací silou celého společenství. EEU vznikl z ruské iniciativy, kdy se ruský prezident Vladimir Putin vrátil ke konceptu svého kazašského protějšku. Role Ruska ve společenství je jasná – pro členské země je to garant bezpečnosti (Arménie, Kyrgyzstán), dlouhodobý spojenec (Bělorusko, Kazachstán) a největší obchodní partner, bez něhož by ekonomiky jednotlivých členských států ani nebyly schopny fungovat. A právě skrze ekonomiku lze dosáhnout i politických cílů (Bordachev 2015).

Samozřejmě i Rusko vedly k vytvoření EEU ekonomické důvody. Rusko si je vědomo své silné pozice, ví, že je na tom ekonomicky nejlépe a že právě ekonomický profit ze členství v EEU motivoval i ostatní státy, jež se také staly členy. Rusko tak zaujímá pozici ekonomického centra společenství. Zájmem Ruska byla nejspíše i snaha v postsovětském prostoru nějakým způsobem eliminovat jiný, pravděpodobně západní vliv. Jeho výhodou je jistě i geografická rozloha, jelikož se nachází, jakožto i celé společenství, mezi dvěma ekonomickými bloky – Evropou a Východní Asií (Avdaliani 2018). Může tak do jisté míry eliminovat i čínský vliv, jež využíval prostor v některých případech ke spojení s evropským trhem. Všechny ostatní členské země jsou menší a chudší a většinou silně závislé na ruském obchodu a dodávkách surovin, ale i na pracovních příležitostech, a právě to dává Rusku „navrch“. V krajních případech by si mohlo Rusko dovolit zneužívat svého dominantního postavení, a vynucovat tak na

ostatních členech jím prosazované principy (Avdaliani 2018). Rusko původně usilovalo o to, aby EEU zahrnovala i politickou unii, to se ovšem nelíbilo ostatním členským státům (Dragneva – Wolczuk 2017), zejména Kazachstánu, jak již bylo zmíněno.

Na Západě je role Ruska vnímána negativně. Nejčastěji je zmiňována snaha prezidenta Putina vytvořit obdobu či pokračování SSSR, vzhledem k jeho hojně diskutovanému výroku, kdy označil rozpad SSSR za geopolitickou katastrofu (Allen 2005). Také považují utvoření EEU za projekt, jež je produktem již zmiňované ideologie eurasianismu (Česká televize 2014b), v jehož duchu se nese celá ruská zahraniční politika. Obavu z ruských imperiálních snah nemá ale jen Západ, ale i samotné členské státy EEU. Je typické, že státy v jakémkoli integračním uskupení se snaží o maximalizaci zisku a minimalizaci ztrát, především, co se týče EEU, v oblasti státní suverenity. Putin se sice ještě před vytvořením EEU snažil potenciální členy ujistit, že jejich suverenitu nebude ničím a nikým ohrožena, ale jeho slova po událostech v Gruzii a na Ukrajině ztratila význam a důvěru členských států (Sadri 2014). Na druhou stranu, Rusko projevuje poměrně značnou důvěru ostatním členům společenství. Navíc, jak uvádí Sadri (2014), smlouvy a dohody v rámci EEU byly vytvořeny liberální cestou, po vzoru EU či WTO, a neuzurpuje si vlivné pozice pro vlastní lidi, například Komise je složena ze dvou zástupců z každého členského státu, což bylo pro mnohé analytiky překvapivé (Bordachev 2015). Vinokurov (2017) ve své práci uvádí, že tento fakt částečně omezuje obraz Ruska coby vůdčího státu EEU, a dodává, že ačkoliv z Ruska pochází 87% celkového HDP společenství, disponuje pouhými 20% podílu v rozhodovacím a hlasovacím procesu. V ruském prostředí vyjádření, že EEU je pouhý politický nástroj prezidenta Putina k rozšíření ruského vlivu, samozřejmě oponují. Opírají se při tom o koncept blízkého zahraničí, přičemž prostřednictvím EEU Rusko usiluje o nový přístup této politiky (Sadri 2014). Například, Dragneva a Wolczuk (2017) uvádějí, že spíše než o budování impéria podobnému SSSR, jde spíše o projev „měkké“ hegemonie, kdy se Rusko nesnaží

převzít kontrolu nad institucemi a politikou jednotlivých členských států, ale spíše se snaží o harmonizaci jejich zahraničních politik se svými primárními zájmy.

Velkou ránou pro Rusko i EEU bylo nepřipojení Ukrajiny. Tehdejší vláda v čele s Viktorem Janukovyčem byla zprvu projektem EEU a nabízenými výhodami nadchnuta (Lapenko 2014). Jenže narazila na odpor veřejnost, proběhl převrat, během něhož musel Janukovyč utéct do Ruska a nová vláda začala navazovat užší spolupráci s EU. Následovala ruská reakce v podobě sankcí, války v Donbasu, a nakonec anexe Krymu. Právě ruská anexe Krymu výrazně zhoršila obraz Ruska v očích členských států, ačkoliv tento akt žádný z nich veřejně neodsoudil (nicméně, ani nepodpořil). S tím souvisí i následné sankce, které byly na Rusko uvaleny. Ty snížily HDP Ruska o celá 3%, a oslabila ekonomickou převahu Ruska, což se dotklo i ekonomik členských států (Dragneva – Wolczuk 2017).

5 Závěr

Eurasijský ekonomický svaz v současné době dosáhl úrovně společného trhu, tedy v rámci společenství je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, což koresponduje i s prvotním proklamovaným cílem EEU. Co se týče dalšího směřování EEU, poměrně často zmiňovanou fází, které by měla organizace dosáhnout v nejbližší době, je měnová unie, jež předpokládá přijetí společné měny. V tomto případě se jedná o měnu Altyn. Nicméně ačkoliv je přijetí společné měny ve spojitosti s EEU často diskutováno, EEU zatím nedosáhla takového stupně sjednocení a integrace, aby mohla společnou měnu přijmout, a zatím tak nebyly učiněny žádné konkrétní kroky, které by naznačovaly orientaci tímto směrem.

Fakt, že Eurasijský ekonomický svaz funguje teprve třetím rokem a je tak poměrně novým aktérem na mezinárodním trhu, je neopomenutelný. Zcela tak ještě neukázal svoji tvář, i co se týče mé analýzy toho, zda se jedná o čistě ekonomickou organizaci, jejímž cílem je zajistit ekonomický rozvoj a prosperitu i pro menší a chudší členské státy, či jde o geopolitický projekt prezidenta Putina, a zmíněné členské státy vstoupily do společenství z důvodu ruského nátlaku a také pocitu nejistoty ohledně toho, co by se stalo, kdyby se rozhodly do EEU nevstoupit.

Argumentů hovořících pro možnost, že se skutečně jedná o ryze ekonomické společenství, je hned několik. Všechny členské státy (snad kromě Kazachstánu) jsou na Rusku silně ekonomicky závislé. Vstup do společenství tak uskutečnily z pragmatického důvodu – posílení ekonomické integrace s jejich největším obchodním partnerem s vyhlídkou množství výhod, které jim Rusko a vstup do organizace může nabídnout. V případě dvou nejmenších členů, Arménie a Kyrgyzstánu, je ekonomický profit hmatatelný. Obě země jsou značně závislé na remitencích, jež pracující občané v Rusku posílají zpět do vlasti. Vstupem do EEU

se výrazně zlepšila situace takových pracovníků, a právě to jeden z hlavních důvodů, proč se EEU v tamním prostředí hodnotí pozitivně. Běloruska, Ruska a Kazachstánu se tato problematika netýká, jelikož (pracovní) migrace mezi těmito státy je minimální.

Pokud má být EEU tedy považována za čistě ekonomický projekt, neměla by narážet na některé překážky, jež brání ekonomickému rozvoji. EEU je poměrně protekcionistické společenství, v kterém lze těžko otevřít domácí trhy těm zahraničním. Navíc, v některých zemích (hlavně v Rusku a Bělorusku) je ekonomika silně propojena se státem.

Na druhou stranu, co se týče argumentů, že EEU je jen projektem prezidenta Putina, určený pro posílení a šíření ruského vlivu, je na místě si uvědomit, že podobné organizace (jako například Jihoafrická Unie, či NAFTA) vykazují známky mnohem větší hegemonie a hospodářské nadvlády jednoho dominantního státu (v tomto případě Jihoafrické republiky a USA), než je tomu v případě Ruska a EEU. Navíc, dobře fungující instituce EEU jsou založeny na liberálním základě, kde bychom těžko hledali nějakou viditelnou snahu Ruska kontrolovat dané orgány. Na druhou stranu, je možné, že Rusko si při vytváření EEU představovalo vývoj trochu jinak, více dle jeho podmínek, nicméně, v této oblasti je důležité členství Kazachstánu, které jistou nadvládu Ruska v organizaci alespoň částečně reguluje, i díky tomu, že není na Rusku tolik ekonomicky ani politicky závislý jako ostatní členské státy. Právě díky kazašskému nekompromisnímu postoji ohledně politické integrace nelze najít objektivní důvody k tomu, označit EEU za politický nástroj Ruska. Navíc, v interních dokumentech nelze najít odkaz na žádnou ideologii, politické cíle a podobně. Problémem se v tomto případě jeví až fakt, že většina režimů v členských státech je autoritářská, a EEU může být případně využívána proti opozičním uskupením, jelikož eurasijský regionalismus je v některých zemích velmi populární – to ovšem nelze nijak objektivně doložit podobně jako názory, že EEU pomáhá zvyšovat ruskou kontrolu a vliv nad členskými státy. Samozřejmě, Rusko má na zachování EEU značný zájem, je ale

jasné, že bez ústupků ostatním členům by organizace fungovat nemohla, a tak jsou reálná rozhodnutí EEU méně předpojatá vůči ruským zájmům, než se očekávalo.

Je ale pravda, že většinou jde o rozhodnutí na nižších úrovních. Pokud by šlo o strategické cíle ruské politiky, trůfám si tvrdit, že by postoj Ruska tak benevolentní nebyl.

Primárním cílem bylo zjistit, zda je EEU ekonomickým společenstvím, usilující v první řadě o všeobecnou prosperitu a rozvoj v rámci postsovětského prostoru, či jde o Putinův geopolitický projekt, prostřednictvím kterého chce šířit ruský vliv v této oblasti. Během psaní této práce jsem došla k závěru, že nelze na tuto otázku odpovědět stoprocentně, ale dle mého názoru, se skutečně jedná o ekonomické společenství. O politické integraci nemůžeme hovořit z objektivních důvodů, jelikož se nic takového v zakládajících dokumentech neobjevuje, navíc, kdyby Rusko přeci jen chtělo EEU takovým směrem reformovat, narazilo by na tvrdý postoj Kazachstánu, ke kterému by se jistě přidaly i ostatní země, pro něž je jejich svrchovanost primární, o čemž ujišťují i veřejnost. Ale jak jsem již zmínila, ekonomika je dobrý nástroj pro dosažení politických cílů. Obě dvě alternativy významu EEU jsou tak dle mého názoru vzájemně propojené. Rusko se snaží prostřednictvím EEU eliminovat na nejnižší možnou míru čínský vliv z jedné strany, a západní ze strany druhé. Nelze se tak divit tomu, že hlasy, jež hovoří o EEU jako o politickém projektu, pocházejí v první řadě ze Západu, jehož trhy se i kvůli této organizaci nemohou v postsovětském prostoru angažovat tak, jak by chtěly. Je zřejmé, že obě strany (Rusko a Západ) jsou spíše nepřátelé, ale jednotlivé země s EU spolupracují, tudíž lze pozorovat, že na ně není vytvářen permanentní tlak ze strany Ruska, jak mnozí kritici tvrdí.

Role Ruska v EEU je zřejmá. Pro všechny členské země je to největší obchodní partner a jejich ekonomika, pokud není na té ruské přímo závislá, je na ní alespoň intenzivně navázaná. Role menších a chudších států ale není tak přínosná. Jejich motivace ke vstupu do EEU byla založena na ekonomickém zisku.

Od vstupu očekávaly především ekonomický zisk a výhody, jež se týkají společného trhu. Snad kromě Kazachstánu, který je ekonomicky stabilní a ne tolik závislý na Rusku (hraje tak určitou roli vyvažovatele), mají členské státy pro EEU, a zvláště pro Rusko, strategický význam. Jednotlivé členské státy poskytují Rusku prostor pro angažování se na jejich trzích, což do jisté míry eliminuje vliv ostatních (například západních) aktérů, výměnou za ekonomický profit, který jim měl vstup do EEU přinést.

Vše výše zmíněné se ale může v průběhu dalších let měnit. Jistě se nedá předpokládat, že by EEU z nějakých důvodů zanikla, jelikož členské státy již značně uzpůsobily svou politiku a nařízení této organizaci, a tak by nebylo ukončení tohoto integračního projektu v jejich zájmu. Co se týče EEU a ruské politiky, lze v posledních letech pozorovat, že EEU již není prioritou, jako tomu bylo při jejím vytváření, a ruská zahraniční politika při posilování svého vlivu používá spíše jiné nástroje než EEU.

6 Seznam zdrojů

AALEP (2017). About the Eurasian Economic Union (EAEU). *Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union*. 12. 02. 2015 (<http://www.aalep.eu/about-eurasian-economic-union-eaeu>, 16. 03. 2018).

Allen, N. (2005). Soviet break-up was geopolitical disaster, says Putin. *The Telegraph*. 26. 04. 2005 (<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/1488723/Soviet-break-up-was-geopolitical-disaster-says-Putin.html>, 18. 03. 2018).

Anceschi, L. – Sorbello, P. (2015). Kazakhstan and the EEU: the rise of Eurasian scepticism. *Open Democracy*. 15. 05. 2014 (<https://www.opendemocracy.net/od-russia/luca-anceschi-paolo-sorbello/kazakhstan-and-eeu-rise-of-eurasian-scepticism>, 20. 03. 2018).

Asia – Plus (2017). *Tajikistan intensifies study on Eurasian Economic Union (EEU) membership, says EBRD report* (<https://www.news.tj/en/news/tajikistan/economic/20171127/tajikistan-intensifies-study-on-eurasian-economic-union-eeu-membership-says-ebrd-report>, 14. 03. 2018).

Asilbek, G. – Esenaliev, D. (2017). Eurasian Economic Union policies and practice in Kyrgyzstan. *Stockholm International Peace Research Institute*. 16. 06. 2018 (<https://www.sipri.org/commentary/topical-backgroundunder/2017/eurasian-economic-union-policies-and-practice-kyrgyzstan>, 16. 03. 2018).

Astepania, R. (2015). Belarus and the Eurasian Economic Union: The view from Minsk. *European Council On Foreign Relations*. 07. 01. 2015 (http://www.ecfr.eu/article/commentary_belarus_and_the_eurasian_economic_union_the_view_from_minsk, 18. 03. 2018).

- Avdaliani, E. (2018). Russia & the Eurasian Economic Union. *Georgia Today*. 19. 02. 2018 (<http://georgiatoday.ge/news/9174/Russia-%26-the-Eurasian-Economic-Union>, 21. 03. 2018).
- Bahenský, D. (2011). Euroasijský panregion. In: Cabada, L. – Šanc, D. a kol., *Panregiony ve 21. století: Vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 272–302.
- Balassa, B. (2011). *The theory of economic integration* (London: Routledge).
- BBC (2011). *Russia sees union with Belarus and Kazakhstan by 2015*. 18. 11. 2011 (<http://www.bbc.com/news/world-europe-15790452>, 12. 03. 2018).
- Bohdan, S. (2015). Belarus in the Eurasian Economic Union: Enough is Enough. *Belarus Digest*. 16. 07. 2015 (<https://belarusdigest.com/story/belarus-in-the-urasian-economic-union-enough-is-enough/>, 18. 03. 2018).
- Bohdan, S. (2018). Losing Russian transit, Belarus looks for European and Chinese alternatives. *Belarus Digest*. 26. 01. 2018 (<https://belarusdigest.com/story/losing-russian-transit-belarus-looks-for-european-and-chinese-alternatives/>, 13. 03. 2018).
- Bordachev, T. (2015). Russia and the Eurasian Economic Union: the view from Moscow. *European Council On Foreign Relations*. 21. 01. 2015 (http://www.ecfr.eu/article/commentary_russia_and_the_urasian_economic_union_the_view_from_moscow403, 21. 03. 2018).
- Cabada, L. (2009). Úvodem. Možnosti a limity výzkumu evropského regionalismu. In: Cabada, L. a kol., *Evropa regionů* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 5–24.
- Cooley, A. (2017). Whose rules, whose sphere? Russian governance and Influence in Post – soviet States. *Carnegie endowment for International Peace*. 30. 06. 2017 (<http://carnegieendowment.org/2017/06/30/whose-rules-whose-sphere-russian-governance-and-influence-in-post-soviet-states-pub-71403>, 06. 03. 2018).

- Cihelková, E. (2006). Regionalismus ve světové ekonomice. In: Kunešová, H. – Cihelková, E. a kol., *Světová ekonomika - nové jevy a perspektivy* (Nové Město: C.H. Beck), s. 103–120.
- Cihelková, E. (2007). Nový regionalismus – teoretické přístupy a vymezení. In: Cihelková, E. a kol., *Nový regionalismus. Teorie a případové studie (Evropská unie)* (Nové Město: C. H. Beck), s. 1–89.
- Cihelková, E. (2008). K teorii regionální ekonomické integrace. In: Cihelková, E. – Frait, J. – Varadzin, F. a kol. In: *Mezinárodní ekonomie II* (Nové Město: C. H. Beck), s. 1–40.
- Clarke, M. (2015). Kazakhstan's Multi-vector Foreign Policy: Diminishing Returns in an Era of Great Power "Pivots"? *The ASAN Forum*. 09. 04. 2015 (<http://www.theasanforum.org/kazakhstans-multi-vector-foreign-policy-diminishing-returns-in-an-era-of-great-power-pivots/>, 14. 03. 2018).
- Court of the Eurasian Economic Union. *About the Court*. (<http://courteurasian.org/en/page-24651>, 09. 03. 2018).
- Česká televize (2014a). *Ukrajina už nebude v SNS, stáhne se z Krymu a zavede Rusům víza*. 19. 03. 2014 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1042818-ukrajina-uz-nebude-v-sns-stahne-se-z-krymu-a-zavede-rusum-viza>, 09. 03. 2018).
- Česká televize (2014b). *Putin si plní sen o mocném svazu – potvrdil vznik Euroasijské unie*. 03. 10. 2014 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1015085-putin-si-plni-sen-o-mocnem-svazu-potvrdil-vznik-euroasijske-unie>, 20. 03. 2018)
- Česká televize (2014c). *Eurasianismus. Ideologie, která má ovládat dnešní Kreml*. 21. 03. 2014 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1042674-eurasianismus-ideologie-ktera-ma-ovladat-dnesni-kreml>, 20. 03. 2018).
- Dijačenko, E. – Entin, K. (2017). The Court of the Eurasian Economic Union: Challenges and Perspectives. *Russian Law Journal* 5 (2), s. 54–74.

- Dragneva, R. – Wolczuk, K. (2017). *The Eurasian Economic Union. Deals, Rules and the Exercise of Power. Chatham House.* (<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2017-05-02-eurasian-economic-union-dragneva-wolczuk.pdf>, 20. 03. 2018).
- EAEU (2018a). *General information.* (<http://www.eaeunion.org/?lang=en#about>, 12. 03. 2018).
- EAEU (2018b). *Timeline.* (<http://www.eaeunion.org/?lang=en#about-history>, 12. 03. 2018).
- EAEU (2018c). *Governance.* (<http://www.eaeunion.org/?lang=en#about-administration>, 12. 03. 2018).
- Embassy of the Republic of Kazakhstan. *Economy. Eurasian Economic Union.* (<https://www.kazakhembus.com/content/eurasian-economic-union>, 14. 03. 2018).
- European Parliament (2010). *Report on the need for an EU strategy for the South Caucasus* (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2010-0123+0+DOC+PDF+V0//EN>, 15. 03. 2018).
- Gast. A.S. (2018). Kyrgyzstan and the Eurasian Economic Union: A Partnership with Obstacles. *Policy Brief* 45, s. 3–14.
- Giragosian, R. (2015). Armenia and the Eurasian Economic Union: The view from Yerevan. *European Council On Foreign Relations.* 08. 01. 2015 (http://www.ecfr.eu/article/commentary_armenia_and_the_eurasian_economic_union_the_view_from_yerevan387, 15. 03. 2018).
- Global Edge. *EAEU.* (<https://globaledge.msu.edu/trade-blocs/eaeu/memo>, 14. 03. 2018).

Gotev, G. (2017). Kazakh strategist: The Eurasian union is only about economic relations. *Euractiv*. 18. 09. 2018 (<https://www.euractiv.com/section/central-asia/interview/kazakh-strategist-the-urasian-union-is-only-about-economic-relations/>, 13. 03. 2018).

Hasanova, S. (2016). Kyrgyzstan and the Eurasian economic Union: "honeymoon" coming to an end? *Center for strategic assesment and forecasts*. 17. 02. 2017 (<http://csef.ru/en/politica-i-geopolitica/326/kyrgyzstan-i-eaes-medovyj-mesyacz-podhodit-k-konczu-7454>, 15. 03. 2018).

Hnízdo, B. (1995). *Mezinárodní perspektivy politických regionů* (Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku).

Izvestija (2011). *Novij integracionij projekt dlja Jevrazii – budušeje, kotoroe roždaetsja sivotnja*. 03. 10. 2011 (<https://iz.ru/news/502761>, 15. 03. 2018).

Jarosiewicz, A. (2015). Kyrgyzstan has joined the Eurasian Economic Union. *The Centre for Eastern Studies*. 12. 08. 2015 (<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-08-12/kyrgyzstan-has-joined-urasian-economic-union>, 15. 03. 2018).

Jevrazijskaja ekonomičeskaja komisija. *Komisija*. (<http://www.eurasiancommission.org/ru/Pages/structure.aspx>, 07. 03. 2018).

Jevrazijskaja organizacija ekonomičeskovo sotrudničestva. Dokumenty – međunarodnoje pravosudije kak važnejšij institut jevrazijskovo ekonomičeskovo sajuza. (<http://eurasianeconomic.org/1001/2017/03/21/document1328.phtml>, 10. 03. 2018).

Kilner, J. (2011). Kazakhstan welcomes Putin's Eurasian Union concept. *The Telegraph*. 06. 10. 2011 (<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/kazakhstan/8808500/Kazakhstan-welcomes-Putins-Eurasian-Union-concept.html>, 18. 03. 2018).

- Kirkham, K. (2016). The formation of the Eurasian Economic Union: How successful is the Russian regional hegemony? *Journal of Eurasian Studies* 7 (2), s. 111–128.
- Kramer, A. (2011). Gas Deal With Belarus Gives Control of Pipeline to Russia. *The New York Times*. 25. 11. 2011 (<https://www.nytimes.com/2011/11/26/world/europe/in-deal-with-belarus-russia-gets-control-of-yamal-europe-pipeline.html>, 12. 03. 2018).
- Kratochvíl, P. – Waisová, Š. (2009). Teorie regionálních integračních procesů. In: Waisová, Š. a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 35–72.
- Kuchyňková, P. (2006). Utváření ruské zahraniční politiky po roce 1991 v postsovětském prostoru. In: Kuchyňková, P. – Šmíd, T. a kol., *Rusko jako geopolitický aktér postsovětském prostoru* (Brno: Masarykova univerzita), s. 14–48.
- Lacina, L. – Ostřížek, J. (2011). Stádia ekonomické integrace. In: König, P. – Lacina, L. a kol., *Učebnice ekonomické integrace*, s. 29–50.
- Lagenhove, van L. – Lombaerde, de P. (2007). Review Essay: Regional Integration, Poverty and Social Policy. *Global Social Policy* 7 (3), s. 379 – 385.
- Lankina, T. – Niemczyk, K. (2015). Russia's Foreign Policy and Soft – Power. In: Cadier, D. – Light, M. a kol., *Russia's Foreign Policy* (London: Palgrave Macmillan), s. 97–113.
- Lapenko, M. (2014). The Ukrainian Crisis and its Effect on the Project to Establish a Eurasian Economic Union. *Connections Journal* 14 (1), s: 121–136.
- Lazarian, T. (2017). Opposition Bloc Insists On Armenia's Exit From Eurasian Union. *Radio Azatutyun*. 03. 10. 2017 (<https://www.azatutyun.am/a/28771704.html>, 12. 03. 2018).
- Leichtová, M. (2009). Integrační procesy v postsovětském prostoru: role Ruské federace v integračních procesech v oblasti Baltského a Černého moře. In: Waisová, Š. a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 183–205.

- Lidl, V. (2014). Eurasijská ekonomická unie: supervelmoc zítřka či papírový tygr? *Ústav mezinárodních vztahů Praha* 2014 (6).
- Litera, B. (1994). Kozyrevova doktrína – ruská varianta Monroeovy doktríny. *Mezinárodní vztahy* 29 (4), s. 65–71.
- Makhanov, K. (2016). Tajikistan Considers Membership in EEU. *Eurasian Research Institute*. 23. 12. 2016 (<http://eurasian-research.org/en/research/comments/economy/tajikistan-considers-membership-eeu>, 10. 03. 2018).
- Makhmutova, M. (2016). Kazakhstan: Perspectives on Eurasian integration. *European Council On Foreign Relations*. 08. 06. 2016 (http://www.ecfr.eu/article/essay_eurasian_integration_kazakhstan, 14. 03. 2018).
- Mostafa, G. (2013). The concept of ‘Eurasia’: Kazakhstan's Eurasian policy and its implications. *Journal of Eurasian Studies* 4 (2), s. 160–170.
- Muratov, J. (2014). A Cautiously Happy Kazakhstan: Eurasian Economic Union Implications. *Carnegie Moscow Centre*. 29. 07. 2014 (<https://carnegie.ru/commentary/56273>, 15. 03. 2018).
- Neumann, P. (2004). Nový regionalismus ve světové ekonomice. Příklad Spojených států amerických v podmínkách západní hemisféry. *Mezinárodní vztahy* 39 (4), s. 50 – 60.
- News (2017). *Armenia leader: Our goal as Eurasian Union member is to boost trade*. 01. 11. 2017 (<https://news.am/eng/news/418633.html>, 12. 03. 2018).
- ODKB. *Organizacija Dogovora o kolektivnoj bezopasnosti*. (<http://www.odkb-csto.org/structure/>, 11. 03. 2018).
- Pelkmans, J. (2006). *European Integration. Methods and Economic Analysis* (Harlow: Prentice Hall).

- Plaschinsky, G. (2012). Belarus Trapped Into Eurasian Integration. *Belarus Digest*. 27. 04. 2012 (<https://belarusdigest.com/story/belarus-trapped-into-eurasian-integration/>, 13. 03. 2018).
- Putz, C. (2016a). Tajikistan: The Eurasian Economic Union's Next Member? *The Diplomat*. 19. 07. 2016 (<https://thediplomat.com/2016/07/tajikistan-the-eurasian-economic-unions-next-member/>, 09. 03. 2018).
- Putz, C. (2016b). The Eurasian Economic Union's Armenia Problem. *The Diplomat*. 06. 04. 2016 (<https://thediplomat.com/2016/04/the-eurasian-economic-unions-armenia-problem/>, 13. 03. 2018).
- Ramani, S. (2017). Interview: Tigran Sargsyan on the Eurasian Economic Union. *The Diplomat*. 18. 10. 2017 (<https://thediplomat.com/2017/10/interview-tigran-sargsyan-on-the-eurasian-economic-union/>, 10. 03. 2018).
- Reuters (2008). *Georgia starts process to exit ex-Soviet CIS pact*. 19. 08. 2008 (<https://www.reuters.com/article/us-georgia-ossetia-cis/georgia-starts-process-to-exit-ex-soviet-cis-pact-idUSLJ41645320080819>, 13. 03. 2018).
- RIA Novosti (2016). *Евразийский экономический союз. Справка*. 20. 05. 2016 (<https://ria.ru/spravka/20160520/1435654528.html>, 17. 03. 2018).
- Sadri, H. A. (2014). Eurasian Economic Union (Eeu): a good idea or a Russian takeover? *Rivista di Studi Politici Internazionali* 81 (4), s. 553–561.
- Satpaev, D. (2015). Kazakhstan and the Eurasian Economic Union: *The view from Astana*. *European Council On Foreign Relations*. 12. 01. 2015 (http://www.ecfr.eu/article/commentary_kazakhstan_and_the_eurasian_economic_union_view_from_astana395, 15. 03. 2018).
- Smith, R. (2016). Understanding Russian Foreign Policy Today. *The Foreign Service Journal* 93 (10), s. 21–26.

- SNG. *Organy SNG*. (<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=11216>, 12. 03. 2018).
- Söderbaum, F. (2003). Introduction: Theories of New Regionalism. In: Shaw, T. – Söderbaum, F., *Theories of New Regionalism* (London: Palgrave Macmillan), s. 1–21.
- Sputnik News (2017). *Belarus Could Become Bridge Between EU, Eurasian Economic Union - German FM*. 18. 11. 2017 (<https://sputniknews.com/europe/201711181059211175-belarus-eu-eaeu/>, 12. 03. 2018).
- Starchak, M. (2017). The CSTO in 2017 and how Russia exploits its allies. *Intersection Russia/Europe/World*. 24. 05. 2017 (<http://intersectionproject.eu/article/security/csto-2017-and-how-russia-exploits-its-allies>, 09. 03. 2018).
- Stepanian, R. (2017). Opposition Bloc Demands Armenia's Exit From Eurasian Union. *Radio Azatutyun*. 08. 09. 2017 (<https://www.azatutyun.am/a/28724786.html>, 10. 03. 2018).
- Teló M. (2001). Between Trade Regionalization and Deep Integration. In: Teló M.: *European Union and New Regionalism. Regional actors and global governance in a post-hegemonic era* (Burlington: Ashgate), s. 71–72.
- The Moscow Times (2015). *Armenia Joins Russia-Led Eurasian Economic Union*. 02. 01. 2015 (<https://themoscowtimes.com/articles/armenia-joins-russia-led-eurasian-economic-union-42666>, 09. 03. 2018).
- Tisková služba komory SNS. *Společenství nezávislých států oslavilo 25 let své existence. Předsedať mu letos bude Rusko*. 24. 01. 2017 (<http://www.komorasns.cz/post/show?postId=546>, 07. 03. 2018).
- Trejbal, V. (2013). Arménie si miesto EU vybrala Rusko. Brusel je v šoku z Putinovy taktiky. *Patria Online*. 05. 09. 2013 (<https://www.patria.cz/zpravodajstvi/2424065/armenie-si-misto-eu-vybrala-rusko-brusel-je-v-soku-z-putinovy-taktiky.html>, 10. 03. 2018).

Tunyan, B. (2017). Has Armenia's two year EAEU membership resulted in a rise or decline? JAM News. 07. 07. 2017 (<https://jam-news.net/?p=7289>, 11. 03. 2018).

Vinokurov, E. (2017). Eurasian Economic Union: Current state and preliminary results. *Russian Journal of Economics* 3 (1), s. 54–70.

Waisová, Š. (2009). Úvodem: regionální integrační procesy v postbipolárním světě. In: Waisová, Š. a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 27–32.

Wilson, L.J. (2010). The legacy of the Colour revolutions for Russian Politics and Foreign Policy. *Problems of Post – Communism* 57 (2), s. 21–36.

7 Résumé

This bachelor thesis is primarily devoted to the Eurasian Economic Union. In particular, I am interested in whether the organization is a geopolitical tool of Russia to strengthen its influence in post-Soviet space, or or it is a pure economic community that is supposed to ensure economic development and prosperity for all member states. The situation of small and poorer Member States is also important. Another objective is to answer the question of what motivated these states to join the community.

In the first chapter I focus on the definition of regionalism and phases of regional integration. I also deal with the concept of the region, in this case the region of the post-Soviet space, and finally I deal with integration in this space, and also introduce some organizations that support the integration in the region, namely CIS and CSTO.

The next chapter deals with the Eurasian Economic Union itself. In particular, I deal with events that preceded the formation of the organization and I also deal with the institutional structure of the organization.

The last chapter is about all Member States - Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan and the Russian Federation. In this chapter, I examine the motivation of individual countries and find out the reasons for each country's entry into the organization.